SEHL BİN SA'D (radıyallahü anh)

Medine'de en son vefât eden Ensâr-ı kiramın büyüklerinden. Ensârın Hazrec kabilesi kolundandır. Künyesi; Ebü'l-Abbâs, Ebû Mâlih Ebû Yahyâ'dır. Nesebi (silsilesi), Sehl bin Sa'd bin Mâlik bin Hâlid bin Salebe bin Harise bin Âmr bin Hazrec bin Sâide bin Ka'b bin Hazrec'dir. Babasının ismi Sa'd bin Mâlik olup, hicretten önce müslüman olmuştur. Annesinin ismi ile doğum târihi kesin olarak belli değildir. Sehl bin Sa'd'in hicretten beş sene evvel doğduğu rivâyet edilmektedir. Esas ismi Hanza iken, Peygamberimiz (aleyhisselâm) tarafından Sehl bin Sa'd olarak değiştirildi. 91 (m. 712) yılında Medine'de vefât etti.

Sehl bin Sa'd (radıyallahü anh)'ın babası Sa'd bin Mâlik, hicretten önce müslüman olan Medine'li Sahâbîlerden idi. Bunun için Hazreti Sehl müslüman ve Peygamberimizi (aleyhisselâm) Çok seven bir ailenin içerisinde yetişdi. Sehl bin Sa'd (radıyallahü anh) bizzat Peygamberimiz'den (aleyhisselâm) ilim öğrenmiş ve onun sohbetinde bulunmuştur. Çok genç yaşta olduğundan Peygamberimizle hiçbir savaşa katılamadı, ama ondan, çok ilim öğrendi. Ayrıca Peygamberimizin (aleyhisselâm) etrâfında bulunan ve ona her yönden çok yakın olan Hazreti Ebû Bekir, Hazreti Ömer, Hazreti Osman, Hazreti Ali ve diğer büyük Sahâbîler ile de sıkı temaslar kurarak onlardan da çok ilim öğrendi ve âlim oldu. Hadîste sika (güvenilir, sözüne itimat edilir) idi. Sahabe ve diğer âlimlerden bir çoğu, hadîs rivâyetlerini Sehl bin Sa'd'a (radıyallahü anh) kadar dayandırırlardı. Büyük Sahâbîlerden Hazreti Ebû Hureyre, Hazreti İbn-i Abbâs, Sa'd bin el-Müseyyeb, Ebû Hâzin bin Dinar gibi olanlar da O'ndan hadîs rivâyetinde bulunmuşlardır.

Sehl bin Sa'd'ın (radıyallahü anh) bizzat Peygamberimizden (aleyhisselâm) duyarak rivâyet ettiği hadîs yüzseksensekiz'dir (188). Bunlardan yirmisekiz (28) tanesi üzerinde bütün âlimler sözbirliğine varmışlardır. Tâbiî'nin her tabakası O'nun ahlâkının faziletinden ve ilminden faydalanmıştır. Sehl bin Sa'd'ın (radıyallahü anh) müşriklerle yapılan Bedir gazâsı sırasında yaşı çok küçüktü. Bunun için bu savaşa ancak babası katılmıştı. Hazreti Sehl'in babası Sa'd bin Mâlik, Bedir savaşında çok yararlılıklar gösterdi. Müslümanlar arasında Kahramanca savaşırken ansızın yemiş olduğu bir darbe ile şehîd oldu. Peygamberimizin (aleyhisselâm) duâsını alarak "Eshâb-ı Bedir" sıfatını kazandı. Bu sırada Sehl bin Sa'd (radıyallahü anh) sekiz yaşlarında idi. Peygamberimiz yetim kalan Sehl'e (radıyallahü anh), Bedir Savaşında kazanılan ve dağıtılan ganîmetlerden babasının hissesini ayırarak verdi.

Sehl bin Sa'd (radıyallahü anh) Uhud Savaşı sırasında yaşı küçük olduğu için bu savaşa da katılamamıştı. Diğer yaşı küçük Sahâbîler gibi Medine'de kalmıştı. Ancak Peygamberimiz (aleyhisselâm) yaralandığı haberi Medine'ye ulaştığı zaman, herkes gibi O da çok üzülmüştü. Bu arada Peygamberimiz (aleyhisselâm)'in kızı, Hazreti Fâtıma'nın, babasının yaralanma haberini duyar duymaz hemen O'nun yanına koştuğunu ve yardım etmeğe başladığını gören Sehl bin Sa'd (radıyallahü anh) bu olayı şöyle anlatmaktadır "Hazreti Peygamberin Uhud savaşında yaralandı haberini duyduğumuz zaman çok üzüldük. Kızı Hazreti Fâtıma'nın bir kalkan içinde su getirerek Peygamberimiz (aleyhisselâm)'in yaralarından akan kanları temizlediğini bir hasır parçasını yakarak küllerini Peygamberimizin (aleyhisselâm) yaralarının üzerine sürdüğünü bizzat gördüm" derdi.

Sehl bin Sa'd (radıyallahü anh) hicretin beşinci senesinde yapılan Hendek Savaşına da yaşı küçük olduğu için katılamadı. Çünkü bu sırada on onbir yaşlarında idi. Fakat hendeğin kazılmasında Sahâbîlere çok yardımcı oldu. Bütün Sahâbîlerin dışarıda görülmesi, yapılması ve yerine getirilmesi gereken hizmetlerinin hepsine koşardı. Ayrıca hendek kazımında da yardımcı olur, Peygamberimizin (aleyhisselâm) yanından hiç ayrılmazdı. Her an O'nun hizmetinde bulunurdu. Sehl bin Sa'd (radıyallahü anh) Hendek'de gördüklerini anlatırken der ki: "Hendek'de Peygamberimiz (aleyhisselâm) ile hep beraber idim. Onlar hendek kazıyor, biz küçük yaştakiler omuzlarımız üzerinde toprak taşıyorduk. Bu sırada Resûlullahın (aleyhisselâm) şöyle duâ buyurduğunu: "Ya Rabbi! Bütün hayat, âhiret hayatıdır. Muhacir ile Ensârı mağfiretine (afvına) nail (ulaşan) eyle!" işittim demiştir.

Sehl bin Sa'd (radıyallahü anh) devamlı Peygamberimizin (aleyhisselâm) yanından ayrılmazdı. Bütün sohbetlerine katılır, söylediklerini çok dikkatli dinlerdi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) zamanında Medine devrinde meydana gelen bütün diğer önemli hâdiseleri görmüş ve tesbit etmiş, daha sonra çevresindekilere anlatmıştır. Hazreti Sehl onbeş yaşlarına geldiği zaman, Peygamberimiz (aleyhisselâm) vefât etti. Hazreti Ebû Bekir halife oldu. Peygamberimiz'in (aleyhisselâm) vefâtını fırsat bilen mürtedler (İslâm dîninden vazgeçenler), Halife Hazreti Ebû Bekir'in zamanında Medine'yi sıkıştırarak zor duruma düşürmek istediler. Bu zaman Sehl bin Sa'd (radıyallahü anh) mürtedlerle yapılan savaşlara katıldı. Çok kahramanlıklar göstererek İslâm dinine büyük hizmetleri oldu. Daha sonra Hazreti Ömer ve Hazreti Osman'ın halifelik devrelerinde de çeşitli savaşlara katıldı. Onun, bilgisi ve imânının sağlamlığı, Peygamberimiz'e (aleyhisselâm) karşı muhabbeti ile tanınması ve devamlı O'nun sohbetinde bulunmuş olmasının askerler üzerinde büyük tesiri olurdu. Onlara, bütün hareket ve davranışlarıyla önderlik ederdi.

Bu haliyle bütün Sahâbîler tarafından sevilir ve sayılırdı. Hazreti Ali Devrinde Sehl bin Sa'd bir köşeye çekilerek olaylarda tarafsız kalmayı tercih etti. Ancak 74 (m. 694) târihinde Medine vâlisi olan Haccâc tarafından, Enes bin Mâlik, Câbir bin Abdullah gibi büyük Sahâbîler ile Sehl bin Sa'd (radıyallahü anh) da çok eza ve cefâ gördü. Haccâc'ın bu hareketi Medineliler tarafından hiç de hoş karşılanmadı.

Sehl bin Sa'd (radıyallahü anh) kendisine soru sormak için müracaat edenleri samimi olarak dinler, hiç sözlerini kesmezdi. Onlara, sorularıyla ilgili olan ve Peygamberimizden (aleyhisselâm) duyduğu hadîsleri aşkla, içten gelen zevk ve edeble okurdu. Hatta bazan okurken duygulanır ve kendini tutamaz ağlardı.

Sehl bin Sa'd (radıyallahü anh), Peygamberimiz (aleyhisselâm)'in bir emir ve isteği olduğu zaman hemen yerine getirir hiç bir zaman geciktirmezdi. O'nun bu durumunu Hazreti Sehl'in oğlu Abbâs şöyle anlatmaktadır: "Peygamberimiz (aleyhisselâm) hutbe okuyacağı zaman hurma ağacından bir direğe yaslanır öyle okurlarmış. Bir gün Resûl-i ekrem (aleyhisselâm): "Artık cemaat çoğaldı, bir şey yapılsa da üzerine otursam" buyurduğunda, bunu duyan babam (Sehl bin Sa'd) hemen okdan yay fırlar gibi kalkmış ve gitmiş. Kısa bir zaman sonra minberin direklerini getirmiş. Yalnız babamın getirdiği bu direklerin kendisinin veya bir başkasının hazırladığı hakkında bilgim yoktur" dedi. Daha sonra Sehl bin Sa'd'a (radıyallahü anh), Peygamberimiz (aleyhisselâm)'in minberi hakkında suâl sorulduğunda şöyle cevap vermiştir: "Ben minberin hangi ağaçtan, hangi târihte, hangi gün yapıldığını, hangi gün kurulduğunu, Peygamberimiz'in (aleyhisselâm) ilk defa o minberden hangi gün hutbe okuduğunu ve oturduğunu bilirim."

Sehl bin Sa'd (radıyallahü anh), Peygamberimiz (aleyhisselâm)'in cömertliğini, kendi ihtiyâcı olan bir malı isteyen herkese verdiğini şöyle anlatmaktadır. Kadının birisi Peygamberimiz'e (aleyhisselâm) gelir, yanında getirdiği ve kendi eli ile dokumuş olduğu güzel bir elbiseyi uzatarak: "Ey Allahü teâlânın Resûlü, bunu sizin için bizzat kendi elimle dokudum, ne olur onu kabûl ediniz", dedi. Peygamberimizin (aleyhisselâm) de bu şekilde bir elbiseye ihtiyâcı vardı. Bu hediyeyi kabûl ederek içeri girdi ve hemen giydi. Daha sonra dışarı çıktı. Bu sırada Peygamberimiz (aleyhisselâm)'in ziyâretine gelenlerden birisi, bu elbiseyi görerek: "Ey Allahü teâlânın Resûlü! Bu ne kadar güzel bir elbise, bunu bana verseniz" dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) hemen içeri girerek elbiseyi çıkardı ve isteyen insana verdi. Diğer ziyâretçiler, elbiseyi isteyen adama sitem ederek, "Hiç de iyi etmedin, Peygamberimiz (aleyhisselâm)'in bu elbiseye çok ihtiyâcı vardı. Sen onu istemekle doğru bir hareket yapmadın. Bilirsin ki, Hazreti Peygamber kendisinden birşey istiyenleri hiç red etmez ve geri çevirmez" dediler. Elbiseyi isteyen kişi ise şöyle cevap verdi: "Ben bu elbiseyi giymek için istemedim. Aksine, o benim öldüğüm zaman kefenim olacaktır" dedi. Sonra öldüğü zaman aynı bu elbiseyle kefenlendi ve gömüldü. Bunun üzerine Peygamberimiz (aleyhisselâm)'in söylediklerini, bizzat işiten Sehl bin Sa'd (radıyallahü anh) şöyle nakletmektedir. Peygamberimiz (aleyhisselâm):

"Mü'minin; îmân sahibine karşı vaziyeti, bir kafanın vücuda karşı vaziyeti gibidir. İmân sahibinin her derdi diğer bir mü'mine ızdırap verir. Nasıl ki kafanın her derdi bütün vücudu üzüntüye uğrattığı gibi" buyurmuşlardır.

Sehl bin Sa'd (radıyallahü anh) bizzat Peygamberimiz (aleyhisselâm)'den duyarak rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden bazıları: Peygamberimize (aleyhisselâm) biri gelerek: Allahü teâlânın ve insanların, beni sevecekleri bir işi bana öğret, demesi üzerine, "Dünyadan yüz çevir ki, Allahü teâlâ seni

sevsin, insanların eline bakma ki, onlar da seni sevsin” buyurdu.

Peygamberimiz (aleyhisselâm) zamanında, Kuzmân isminde biri, Hayber savaşına iştirâk etmişti. Kuzmân, savaş sırasında iyi dövüşüp yararlılıklar gösteriyordu. Müslümanlar O’nun gösterdiği bu kahramanlık karşısında, hayrete düşerek çok beğenmişlerdi. Bu durumu Peygamberimiz’e (aleyhisselâm) anlatarak onun yaptığı hizmeti biz yapamadık demişlerdi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) bu kişi için: “Ama o adam Cehennemliktir” buyurmuşlardı. Bu sözü işiten herkesin hayreti arttı. Bir kişi Hazreti Peygamber (aleyhisselâm)’in safında canla başla çarpışır ve mücadele ederde nasıl Cehennemlik olur, dediler ve neticeyi hayretle beklediler. Fakat aynı adamın savaşa gene bütün hızıyla devam ederken aldığı birkaç yaradan duyduğu ve çektiği acıya dayanamayarak, kılıcının sapını toprağa, ucunu da karnına dayayarak intihar ettiğini gördüler. Bu hali gören Sahâbîler hemen Peygamberimize (aleyhisselâm) koşarak, olayı olduğu gibi anlattılar. Bunun üzerine Peygamberimiz (aleyhisselâm) Sahabelerine şöyle buyurdular: “İnsanların içinde öyleleri vardı ki, Cennetlik gibi görünürler, fakat onlar Cehennemliktirler. Yine öyle insanlar vardır ki, Cehennemlik gibi işler yapıyormuş gibi görünürler, herkes onları Cehennemlik sanır, fakat onlar Cennetliktir.”

Başka bir rivâyette; Peygamberimiz (aleyhisselâm), Hazreti Bilâl’e (radıyallahü anh) “Kalk, şunu bildir Cennete ancak mü’min olan girer. Şu muhakkaktır ki, Allahü teâlâ İslâm dinini günahkâr kişi ile de destekler” buyurmuştur.”

Peygamberimiz (aleyhisselâm) birgün bir topluluğa dünyânın boş, gerçek hayatın ahirette olduğunu anlatmak için onları bir koyun ölüsünün başına götürerek:

“Şu gördüğünüz koyun ölüsünün, sahibi yanında bir kıymeti var mı?” diye sorunca, oradakiler, kıymeti olmadığı için onu buraya attı, dediler. Bunun üzerine Peygamberimiz (aleyhisselâm) tekrar “Nefsim yed-i kudretinde olan Allahü teâlâya yemîn ederim ki, bu dünyâ, koyunun sahibi yanında olan kıymetinden ziyade Allahü teâlâ yanında değerli değildir. Eğer dünyânın Allahü teâlâ katında bir sivrisinek kanadı kadar kıymetli olsaydı, Allahü teâlâ Ondan (dünyâdan) kâfire bir yudum su içirmezdi” buyurmuşlardır.

“Acele, şeytandandır, teenni (ihtiyâtlı ve akıllı davranma) ise Allahü teâlâdandır.”

“Ümmetimden yetmişbin kişi yahut yediyüzbin kişi, mutlaka Cennete girecektir (bunlar) birbirlerine tutunacak, bazısı bazısının elinden tutacak. Sondakiler girmedikçe öndekiler de girmiyecek, yüzleri Bedr gecesindeki ay (dolunay) sûretinde olacaktır” buyurmuştur.

Ensârdan bir gencin içine Cehennem korkusu düştü. Hatta bu korkudan sokağa çıkamaz oldu. Bunu duyan Peygamberimiz (aleyhisselâm) O’nun ziyâretine gitti ve genci kucakladı bu sırada ise O genç vefât etti. Peygamberimiz (aleyhisselâm):

“Bunun techîz (cenâzenin yıkanması) ve tekfinine (kefenlenmesine) bakın, zira Cehennem korkusu onun ödünü çatlatmıştır” buyurmuşlardır.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-A’lâm cild-3, sh. 143

2) El-İsâbe cild-2, sh. 88

3) El-İstiâb (İsâbe kenarında) cild-2, sh. 95

4) Şezerât-üz-zeheb cild-1, sh. 99

5) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-2, sh. 376, cild-3, sh. 625

6) Tehzîb-ül-Esmâ-vel-luga kısm. 1, cild-1, sh. 238

7) Tehzîb-üt-Tehzîb cild-4, sh. 704

8) Kâmûs-ul-A’lâm cild-4, sh. 2704

9) Eshâb-ı Kirâm sh. 390

10) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 1062